

18. HAFTA

SUÇA TEŞEBBÜS

A. GENEL BİLGİLER

1. KAVRAM

Suç, çeşitli aşamalardan (suç yolu) geçerek ortaya çıkar. Asıl olarak iki safha vardır. Bunlar “icra safhası” ve “tamamlanma safhası”dır. Kasıtlı suçlarda bu iki safhaya düşünce safhası da eklenir ve bu safha, icra safhasından önce gelir. Bazen de tamamlanma safhasını “son bulma safhası” takip eder. O halde suç yolu dört safhadan oluşur: Düşünce, icra, tamamlanma ve son bulma safhaları.

Düşünce safhası, ceza hukukunu ilgilendirmez. Eyleme dönüştürülmemiş bir düşüncenin cezalandırılması mümkün değildir. Karar ile kararın gereğinin gerçeğe dönüştürülmesi arasında büyük fark vardır. İcra safhasına geçilmesi ile birlikte, ceza hukukunun alanına da girilmiş olur.

Düşüncenin somutlaştırılarak dış alemde faaliyete dönüştürülmesi, her zaman o suçun icrasına başladığı anlamına gelmez. Bu aşamada da *hazırlık hareketleri--icra hareketleri* ayırımı yapılır. Hazırlık safhası kural olarak cezalandırılmaz. *İcra* aşamasında, faildeki suç işleme düşüncesi icrai veya ihmali bir harekette somutlaşır.

İcra aşamasını *tamamlanma* aşaması izler. Tamamlanmış suç, fail tarafından işlenen somut fiilin, kanundaki soyut tipe uymasını ifade eder. Fiil suç tanımına uygun olduğu anda suç tamamlanır. Teşebbüs aşamasında kalmış suç, tamamlanmış suçtan ayıran nokta, tamamlanma anının yokluğudur.

Suçun tamamlanması ile son bulması aynı anda olabileceği gibi, çakışmayabilir de. Örneğin bir tokat atılması ile yaralama suçu oluşur ve tamamlanır. Birden fazla tokat atıldığında, son tokadın atılması ile suç son bulur. Aslında ilk tokat ile suç zaten tamamlanmıştır.

Bütün unsurlarıyla tamamlanmış bir suçla, teşebbüs aşamasında kalmış bir suç arasında manevi unsurları bakımından bir farklılık yoktur. Her ikisi de suç sayılan belli bir sonucu gerçekleştirmek amacı ve kararı ile işlenmişlerdir. Teşebbüste eksik kalan; failin iradesi dışındaki bir nedenin, bu sonuca götüreceği hareketlerin tamamlanmasına ya da tamamlanan hareketlerden hedeflenen sonucun doğmasına engel olmasıdır.

Teşebbüs, kanunilik ilkesinin bir sonucu olarak, kanuna özel surette konulan hükümler sayesinde cezalandırılabilirdiğinden, bir yandan işlenmesi kastedilen suçu düzenleyen yasa hükmü, diğer yandan onu tamamlayıcı nitelikte olan bu özel hüküm, beraberce, yeni bir suç tipine vücut vermiş olurlar. Teşebbüse ilişkin hükümler aslında cezai sorumluluğu genişleten hükümlerdir. Teşebbüs failin sorumluluğunu tamamlanmış suçtan daha önceki bir safhaya getirir. Tamamlanmış bir suçu cezalandırmanın esası ile teşebbüs aşamasında kalan suçun cezalandırılmasının arasında bir fark yoktur. Devlet tamamlanmış bir suçun işlenmesini sosyal düzen bakımından nasıl zararlı sayıyor ve cezalandırıyor, aynı fiillere teşebbüs edilmesine de ilgisiz kalmamakta ve onları da cezalandırmaktadır.

2. TEŞEBBÜSÜN ŞARTLARI

TCK. m. 35- “(1) Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur.

(2) Suça teşebbüs halinde fail, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığına göre, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine onüç yıldan yirmi yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine dokuz yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Diğer hallerde verilecek cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadar indirilir.

- a. Fail Kasıtlı Hareket Etmelidir
- b. Elverişli Hareketlerin Olması Gerekir
- c. İşlenmesine Karar Verilen Suçun İcrasına Başlanmalıdır
- d. Failin Elinde Olmayan Nedenlerle İcra Hareketlerini Tamamlayamaması veya Neticenin Meydana Gelmemesi Gerekir

Eğer fail kendi isteğiyle böyle bir sonucu yaratmışsa o zaman “gönüllü vazgeçme”den söz edilir:

TCK m. 36- “(1) Fail, suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçer veya kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini önlerse, teşebbüsten dolayı cezalandırılmaz; fakat tamam olan kısım esasen bir suç oluşturduğu takdirde, sadece o suça ait ceza ile cezalandırılır.”

“Gönüllü vazgeçme”de fail icra hareketlerine devam edebilecek ve neticeyi gerçekleştirebilecek imkâna sahipken bunu istememektedir. Devam etme ve neticeyi gerçekleştirme isteğinin olmasına rağmen buna muktedir değilse, “gönüllü vazgeçme” yoktur. Vazgeçme yeterlidir, saik önemli değildir. Mağdura duyulan acıma, cezadan korkma, günah işleme endişesi vs. Vazgeçme serbest iradeyle olmalıdır. Dışarıdan gelen maddi veya manevi bir baskı altında vazgeçen kimse gönüllü vazgeçmiş olmaz. Failin iradesinin zorlanmaması gerekir.

3. ÇEŞİTLİ SUÇLAR VE TEŞEBBÜS SORUNU

Taksirli suçlara teşebbüs olmaz, Kanun “işlenmesi kastedilen suç”tan söz etmektedir.

İhmali suçlarda, yapılması gereken hareketin, yapılması gereken süre içinde yapılmaması söz konusudur. Süre geçtiği anda, suç ortaya çıkar. Sırf ihmal suçlarına kural olarak teşebbüs mümkün değildir. Ancak parçalara bölünebilen, bir “suç yolu”nun olduğu suçlarda olabileceği kabul edilir.

Neticesi sebebiyle ağırlaşan suçlara teşebbüsün mümkün olmadığı konusunda genel bir kanaat vardır.

Tehlike suçlarında, sadece hukuki varlığı tehlikeye koymak yeterlidir. İstisnai olarak, hareketin parçalara bölünebildiği durumlarda bu suçlara teşebbüs mümkündür.

Sırf hareket suçlarında, sadece hareketin yapılmış olması yeterlidir, ayrıca bir neticenin meydana gelmesi şartı aranmaz. Hareketin yapılması ile suç olduğu için, eğer hareket parçalara bölünebiliyorsa teşebbüs düşünülebilir. Örneğin, hakaret, sırf hareket suçudur. Hakaretimiz sözlerin muhataba ulaşmadan (mektupla hakarete) başkasının eline geçmesi durumunda, teşebbüsten söz edilebilir.